

בס"ד

זעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

לד לך

ה'תשפ"א

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com**

לעומקו של מקרא לך לך

ויש לומר תשובה אחת לשתי השאלות, כמובא במדרש רבה (פרשה לט, ח) רבי נחמיה אָמר: לך לך, שְׁתֵּי פְעָמִים, אֶחָד מֵאַרְס נְהָרִים וּמֵאַרְס נְחֹר, וְאֶחָד שֶׁהִפְרִיחוּ מִבֵּין הַבְּתָרִים וְהִבְיִאוּ [חזרה] לְחָרָן.

והמדרש מנה אחרון אחרון, ראשון ראשון, וכוונתו: לך אֶחָד שֶׁהִפְרִיחוּ מִבֵּין הַבְּתָרִים וְהִבְיִאוּ [חזרה מא"י] לְחָרָן, וְהוּא בֶן שִׁבְעִים, וְאֶחָד [ה"לך" השני] מֵאַרְס נְהָרִים וּמֵאַרְס נְחֹר [כשציווהו לך-לך לא"י], והוא בן שבעים וחמש.

כלומר, לפי המדרש נאמר לך-לך וקרי ביה לך-לך. ללמד שהלך פְעָמִים לארץ כנען. פעם ראשונה בהיותו בן שבעים, הלך מעצמו, ללא ציווי לארץ כנען, ושם נכנס בברית בין הבתרים, ומשם הפריחו הקב"ה חזרה לחרן. והוא ה"לך" הראשון.

ופעם שנייה, חמש שנים לאחר מכן, בהיותו בן חמש ושבעים שנה ציווהו הקב"ה לצאת מחרן ארצה כנען. והוא ה"לך" השני.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַבְרָם לְךָ-לְךָ וּגְו' וְאַבְרָם בֶּן-חָמֵשׁ שָׁנַיִם וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן (יב, א')

דרשת לך לך, ואת הנפש
אשר עשו בחרן.

יש לשאול, מדוע יאמר הקב"ה אל אברם לך-לך כביכול בלי הקדמה ובלי הכנה מוקדמת, בלי שיתגלה עליו תחילה כמו בברית בין הבתרים ככתוב שם, אֶחָד | הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר-ה' אֶל-אַבְרָם בְּמַחְזָה לְאֶמְרָה (טו, א').

ועוד יש לשאול, כיצד זה בהליכתו לארץ כנען אברם בן חמש ושבעים, ובברית בין הבתרים הוא רק בן שבעים. [כמובא ברש"י פרשת בא (יב, מ')] וז"ל: ושלישים שנה היו משנגזרה גזירת בין הבתרים עד שנולד יצחק].

וברית בין הבתרים היתה בארץ כנען, שהרי נאמר בה לְזַרְעֶךָ נִתְּתִילי אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת וגו'. הרי לכאורה ברית בין הבתרים היתה אחרי שיצא מחרן והגיע לארץ כנען.

לעומקו של מקרא לך לך

והיינו לך-לך.

ותרח היתה מגמת פניו, אמנם, לארץ ישראל, ומששמע כי כנען נלחם שם וכובש את הארץ מזרעו של שם, אולי לא רצה עמו למלחמות. מה גם שאז היה עדיין עובד ע"ז, ופסיליו לא יעזרוהו במלחמה זו. ואברהם, לעומתו, אמר הרי כנען נאמר בו עבד עבדים יהיה לאחיו, ומה שקנה עבד קנה רבו, ולכן על פי דין ארץ כנען ראויה להנתן לנו, ועוד שאברהם הכיר את בוראו ובטח בו, לכן שם מגמת פניו אל ארצו המובטחת לו.

ויש ליתן טעם מה ראה אברהם לילך לארץ כנען ללא ציווי. **ויש לומר** על פי מה שנכתב בסוף הפרשה הקודמת, פרשת נח: וַיִּקַּח תָּרַח אֶת-אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת-לֹוֹט בְּנוֹ הָרֵן בְּנוֹ-בְנוֹ וְאֶת שְׂרֵי פִלְתוֹ אֵשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כְּשָׂדִים לְלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ עַד-חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם. והרי שהיתה מגמת פניהם לארץ כנען. אלא שהגיעו לחרן וישבו שם ולא המשיכו לארץ כנען.

והקב"ה המשגיח על ברואיו, נתן בלב תרח מציאת חן לשבת בחרן, כעין מה שאמר ר' יוחנן "חן המקום על יושביו" [סוטה מז.], מה גם שעל דרך הצח ראה תרח סימן בזה שחרן ותרח הן אותן אותיות, כאשר ת' עם הכולל בגימטריה קטנה הוא נ', בחר תרח את חרן למקום מושבו.

ויש להבין מעיקרא מדוע רצה תרח להגיע לכנען, ומדוע לא המשיך בתכנית מגמת פניו, ונעצר בחרן.

ויש לומר כפירוש רש"י על הפסוק **והכנעני אז בארץ**. שהכנעני היה הולך וכובש את ארץ ישראל מזרעו של שם, שבחלקו של שם נפלה כשחלק נח את הארץ לבניו, שנאמר ומלכי צדק מלך שלם, (בראשית יד, יח.) לפיכך ויאמר אל אברם לזרעך אתן את הארץ הזאת, עתיד אני להחזירה לבניך שהם מזרעו של שם. עכ"ל רש"י.

ואברהם שראה בכך חרון אף של מקום על אשר מואסים בארץ חמדה, אָנָּה למנוחתו את ארץ ישראל הנקראת לעת עתה ארץ כנען, שבה לב האדם נכנע בפני קונו. ואף כי כנען לא יכנע בפני

לעומקו של מקרא לך לך

של לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך.

ויש לשאול מדוע לא יכרות הקב"ה עם אברהם את ברית בין הבתרים בעת אשר **יצנה** ללכת באמור ה' אליו לך-לך, ולא יצטרך **לילך פעמים**.

ולעומקו של מקרא יש לומר שְׁפָל מָה שְׁפָרַת עמו הקב"ה ברית בין הבתרים לפני שְׁצָנָה לילך, כדי שְׁפָל הוויית צאתו מחרן והליכתו לארץ כנען לישב בה, תהיה מתוך ברית עם הקב"ה, המכונה ברית בין הבתרים, שממנה צָנָה על כל עניני חייו וחיי דורותיו.

ועוד יש לומר שהראהו שגדול **המצנה ועושה**. ומשום שהלך בתחילה מדעתו לארץ ישראל, ללא **ציווי**, היה צריך להפריחו חזרה לחרן ושם בחרן לצוותו על הליכה לארץ ישראל. שכל הווייתו בא"י תהיה מתוך **ציווי**. וכל זאת למען **יצנה את ביתו אחריו**.

ועוד, שעל ידי הציווי לילך מחרן, בזה יעזוב את ארצו ומולדתו ובית אביו, ותהיה ההתחלה של עם ישראל ממנו, מאברהם ולא מחרן.

השם, הרי עתיד להכנע בפני זרעו של שם. לכן לא חשש אברהם מכך שהכנעני הולך וכובש את הארץ.

ואשר על כן אמר הכתוב **והכנעני אִז פֶּאֶרְץ**. מאי **אז**, אלא לומר לך: **כאז כן עתה**. **כאז** כשבא אברהם בברית בין הבתרים בהיותו בן שבעים, כן עתה כשחזר לארץ לאחר חמש שנים, בהיותו בן חמש ושבעים שנה.

ובאשר מתאווה האדם לילך אחר השכינה הקדושה, כן מתאווה השכינה הקדושה להיטיב עם האדם, וכמים הפנים לפנים, ובדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, וביותר כאשר זו הדרך שהקב"ה רוצה להוליך את האדם. ומשהגיע לארץ הנכספת כרת עמו הקב"ה את ברית בין הבתרים. אלא שלאחר מכן הפריחו חזרה לחרן.

ויש להבין עניין ההפרכה, מדוע צריך להפריחו, ולא יוליכו לאטו. אלא יש לומר שהפריחו לזרזו למצוות. והן שתי מצוות המוטלות עליו. האחת להתזיר אביו בתשובה, כמו את כל הנפש אשר עשו בחרן. והשניה לקיים הציווי

לעומקו של מקרא לך לך

ותשובתו של תרח על ידי אברהם נרמזת בפסוק **וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְחָרְוֹ**, כתיב **וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ** שהיא לשון יחיד. ואע"פ שכוונת הפסוק לכל הנפשות אשר עשו, כהמשך הפסוק **אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְחָרְוֹ**, בלשון רבים, ניתן לדרוש שכוונתו **לנפש המיוחדת שהולידתו**. ומשום כיבוד אב נאמרה המלה **נפש בלשון יחיד**, להורות העניין.

וכן יבואר על פי הטעמים, שהרי המילה **הַנֶּפֶשׁ** מלבד שכתובה בלשון יחיד גם מוטעמת היא **בטיפתא**, שהיא מעין הפסקה קלה ולכן אינה בהכרח מחוברת עם שלאחריה, וכוונתו **בזה לתרח אביו**. וזה שאמרו שעשה תרח תשובה בסוף ימיו שנאמר לאברהם **וְאֶתָּה תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם** תְּקַבֵּר בְּשִׁיבָה טוֹבָה. אלא שתרח אביו לא רצה ללכת עמו ארצה כנען, אולי לצד שלא היה בו כח להילחם בכנעני, כנ"ל, ולכן לא הלך עמו. וכך יקרא: **וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְחָרְוֹ, וְאֶת הַנֶּפֶשׁ הִיא תֵּרַח לֹא לִקְחוֹ, וְאֶת [שאר הנפש] אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְחָרְוֹ אוֹתָם לִקְחוֹ.**

שיהיה עם ישראל בנוי על יסוד **החסד** של אברהם ולא על חרון אף של מקום כחרן.

ובאמרו **"והפריחו"**, רמז בזה המדרש לפסוק **"כִּנְפֵי יוֹנָה נִחְפָּה בְּקֶסֶף"** {תהילים סח-יד} ולדברי חז"ל בגמרא מסכת שבת מט. מדוע נמשלו ישראל ליונה, לומר לך, **מה יונה כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצוות מגינות עליהן**. ועל כן **הפריחו הקב"ה ככנפי יונה נחפה בכסף**, כדי שיהיה **מַצְיָנָה** ועושה, להגן עליו ולדורותיו כנאמר **"מגן אברהם"**.

ועוד על דרך הדרש יש לומר שהפריחו חזרה כדי להזדרז ולקיים עוד מצוה, להשתדל בהחזרת אביו בתשובה, כנ"ל, כפי שהבטיחו הקב"ה על הדבר באומרו בברית בין הבתרים: (בראשית טו טו) **וְאֶתָּה תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם.**

ופירש רש"י שם: אל אבותיך. אביו עובד עבודה זרה והוא מברשו שיבא אליו, **למדך שעשה תרח תשובה**. עכ"ל.

לעומקו של מקרא לך לך

בְּחֵרָו (יב,ה'), לומר לך שלוט לא היה בין הנפשות אשר עשו בחרן. רק מצד **החסד** לקחוהו אברהם ושרה, וחסד זה הוליד עמו חסד אחר, חסד של מלכות והיא רות אשר תורת חסד על לשונה.

ועוד על דרך הצח, כפל הלשון לך-לך, שכאן רמז לו על הולדת יצחק. שכן לך אותיות כל, וב' פעמים לך-לך היינו ב' כל. וכפי שנאמר וה' ברך את אברהם בכל. (חיי שרה כד,א') ופירש רש"י שם בכל עולה בגימטריא בן וגו'.

ועל דרך הרמז והסוד יאמר שמידת כל היא מידת היסוד המשיקה למלכות (כמובא בשערי אורה) ולכן **שניהם** יקראו במידת כל, ורמז כאן שיהיה אברהם מודיע מלכות ה' בעולם. ככתוב כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה.

ועוד על דרך הצח, חבוי כביכול בתיבות לך-לך דו-שיח בין הקב"ה ואברהם. הקב"ה אומר לאברהם לך להודיע מלכותי בעולם, ואברהם עונה לו לך ה' הממלכה. כביכול מה אני להודיע מלכותך, והיא עומדת וקיימת גם מבלי הודעתי. והקב"ה

אמנם, לעתיד לבוא, יוציא הקב"ה מחרן גם את בעלות החסד כרבקה ורחל ולאה, עבור המשך בניית עם ישראל, והן **כניצוצות המבוררות** על ידי החסד והתשובה שאברהם קיים בתרח ובאנשי דורו והן גם הן ישתייכו לנפש אשר עשו אברהם ושרה בחרן. וכן יתבאר על דרך הצח והסוד, אומרו **וְאֵת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחֵרָו וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה כְּנָעַן:**

וְאֵת - לרבות, לרבות, את רבקה, רחל ולאה. שגם את הנפש שלהן הוציאו אברהם ושרה וביררו אותן עבור יצחק ויעקב, בעת יגיע זמנן לצאת מחרן. ועל דרך אל תקרי, אל תקרי **וַיֵּצְאוּ** אלא **וַיֵּצְאוּ**. שהוציאו יקר מזולל לעתיד לבא, **לעת צאת השואבות**, לעת צאת השכינה הקדושה לפנייהן והן כשואבות רוח הקדש.

ועוד יש לומר, בשימת לב שלוט בן-אחיו נאמר לחוד, וכן **וְאֵת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחֵרָו** נאמר לחוד: ויקח אבְרָם אֶת-שְׂרֵי אִשְׁתּוֹ וְאֵת-לוֹט בֶּן-אָחִיו וְאֵת-כָּל-כְּנֹשֶׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֵת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ

לעומקו של מקרא לך לך

וְאֶגְדְּלָהּ שְׁמִיָּהּ.

יש ליתן טעם לאומרו וְאֶגְדְּלָהּ עם ה"א בסוף, ולא וְאֶגְדְּלָהּ.

ויש לומר שכאן רמז לו על מידותיו, שהן מדה כנגד מדה כדאמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן (סנהדרין צ). שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה.

וכביכול כך אומר הקב"ה לאברהם: כנגד מה שאתה מְגַדֵּל שמי בעולם, כן אֶגְדֵּל שמך בעולם. ורמזה הכתוב באות ה"א, וְאֶגְדְּלָהּ אשר תרמוז על מדה כנגד מדה. וכאומרו: אתה מגדל שמי הנקרא בשם י'הו'ה', כן אגדל את שמך ואוסיף לך את האות ה', ויקרא שמך אברהם.

וְהָיָה בְרָכָה. וְהָיָה הוא לשון הוי"ה, לשון חסד ורחמים, וכאומרו שמדת הרחמים ראויה לך לברכה, באשר מדתך מדת החסד.

ועל דרך הסוד, יש לומר כי וְהָיָה הוא השם הק' השולט בחודש

משיבו לך, בידך להודיע מלכותי. לך ישמעו כל באי עולם. [שכן פל אותיות לך]. ואברהם משיבו: להקב"ה: כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה. והקב"ה: משיבו: על מנת כן בראתי שמים וארץ, כדכתיב אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי בהבראם אלא באברהם. אברכך בפל ומכח ברכתי תודיע מלכותי. ככתוב: (דברי הימים א כט, יא) לך יְהוָה הַגְדֵּלְהָ וְהַגְבִּירָהּ וְהַתְּפַאֲרֶתָּ וְהַנְּצַח וְהַהוֹד פִּי-כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ יְהוָה הַמְּמַלְכָהּ וְהַמְתַּנַּשֵּׂא לְכָל | לְרֵאשִׁי.

וכדאיתא בזוה"ק פרשת נשא דף קמ"ח עמ' א: אָמַר רַבִּי אֲבָא, מֵאֵי דְקִתְיִב, (בראשית כד) וַיְבָרֶךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל, כִּמְהָ דְאֵת אָמַר פִּי כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ. וממידת כל של אברהם נודעת מלכות ה' בעולם לך ה' הממלכה. והיינו לך-לך.

וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדְּלָהּ שְׁמִיָּהּ וְהָיָה בְרָכָה (יב, ב')

לעומקו של מקרא לך לך

וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיָהּ וּמִקְלָלָהּ אָאָר
(יב,ג)

וּמִקְלָלָהּ אָאָר. יש ליתן טעם, מדוע לא יאמר וואארה מאַרְיָהּ כשם שאמר וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיָהּ, או יאמר ואקללה מקללך. ומדוע ישנה לומר וּמִקְלָלָהּ אָאָר.

ובשימת לב הרי כאן שני שינויים. גם הפך את הסדר לומר פעולתו אָאָר לבסוף. וגם לא נקט באותה מילה אלא שינה לומר וּמִקְלָלָהּ במקום מְאָרְיָהּ.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי באומרו מִקְלָלָהּ במקום מְאָרְיָהּ, ירויה בזה הכתוב להחמיר לא רק עם המקללים, אלא גם עם המיקלים ראש בָּעַם אֱלֹהֵי אֲבֹתָם, כדין מקללים. ויהיה לשון מְקַל כדין לשון מְקַלֵּל. ואע"פ שמקל ראש הכוונה בלבד, במחשבה, ומקלל הכוונה בפיו, כדין מעשה, ירמוז בזה שבגויים מחשבה מצטרפת למעשה.

וכפירוש רש"י בפרשת כי תבוא כו,ח': **ארמי אובד אבי**, לבן בקש לעקור את הכל כשרדף אחר

תשרי, היוצא מן סופי התיבות בפסוק (בראשית יב,טו) וַיֵּרָא אֶת־ה' שְׁרֵי פְרַעֲהַ. כמובא בתיקוני הזהר ט' עמ' ב.

וחדש תשרי נקרא גם ירח האיתנים, שבו נולדו האבות הנקראים איתנים, [מסכת ראש השנה יא. לדעת ר' אליעזר], וכן נקרא אברהם איתן האזרחי. כמובא בפסיקתא על הפסוק בתהלים (פט,א) **מִשְׁפִּיל לְאִתָּן הָאֲזַרְחֵי הוּא אַבְרָהָם**.

ואשר על כן לעומקו של מקרא יש לומר כי באומרו וְהָיָה בְרַכְהָ יתכוון לומר לאברהם, ברכתך היא וְהָיָה. עמוד החסד והרחמים של העולם, כמידת י'ה'ו'ה שהיא מידת החסד והרחמים. כמדת שם השם השולט בחדש שבו זרח אורך הוא השם הק' והי'ה, שהוא גם שם של שמחה, ועל כן נאמר: והיה ברכה, שברכתך תביא שמחה בעולמות.

לעומקו של מקרא לך לך

התורה כולה וסמך לע"ז מקלה,
אביו ואמו. דג' שותפין יש
באדם. ואמר כאן שהמקלה בארור.
כן בעניינינו, אמר הקב"ה לאברהם:
וּמְקַלְלֶךָ אָאָר, שלא רק המקלל
אלא גם המיקל יהיה בארור. ומדה
טובה מרובה, המכבד הוריו מכבד
לאלקיו, והמכבד לעם ה' מבורך.
שנאמר וְאַבְרָהָהּ מְבָרְכֶיךָ.

ועל דרך זה יתפרש הפסוק [תהלים
מו, י'] נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסְפוּ עִם אֱלֹהֵי
אַבְרָהָם, שגם הנדיבים בלבותם
והחושבים טוב על עם אֱלֹהֵי
אַבְרָהָם, יתקיים בהם המשך הפסוק
כִּי לֹא־הָיִים מִגֵּי אָרֶץ מְאֹד נֶעְלָה,
וכפירש"י ש[אברהם] היה נדיב
לב הראשון תחלה לגרים, עתה
נודע כי לאלהים מגיני ארץ,
היכולת בידו להיות למגן על כל
הבוטחים בו. עכ"ל. והבוטחים בו
היינו בלבבם. ומעלתם זו היא
מעלתו ית', כפי שמסתיים הפסוק:
מְאֹד נֶעְלָה, וכפירוש המלבי"ם: על
ידי עם אברהם שהם ישראל, יהיה
נעלה [הקב"ה] ומרומם מאד
שכולם יכבדו אותם. והיינו
דכתיב: וְאַבְרָהָהּ מְבָרְכֶיךָ.

יעקב, ובשביל שחשב לעשות,
חשב לו המקום כאילו עשה,
שאומות העולם עובדי אלילים
חושב להם הקב"ה מחשבה
כמעשה. ופירש רש"י בקידושין
מ: מצרפה למעשה ונפרעים
ממנו אף על המחשבה.

ומשעה שמקילים ראש בישראל
ומזלזלים בהם בלבם הרי הם לוקים
כאילו קללו בפיהם ולשונם.

והיינו שאמרה שרה (טז, ה')
וּתְרָא כִּי הִרְתָּה וְאֶקַּל בְּעֵינַיִךְ,
ומשהקילה הגר בשרה, נהיתה
ארורה והפילה עוברה. (רש"י
שם).

ועוד יכוון הכתוב לנאמר בפרשת
כי תבוא כז, טז': אָרִיר מְקַלָּה אָבִיו
וְאִמּוֹ וְאִמְר פֶּל-הָעַם אָמֵן. שלא רק
הגויים באיסור הקלת ראש וזלזול
אלא בראש וראשונה עם קדוש
הנקרא לכבד הוריו ואלקיו. שדרך
כיבוד הורים יגיע לכבוד אלקים.
והמיקל הוריו כמזלזל באלקיו.

וכן פירש בעל הטורים על סמיכות
פסוק זה לקודמו אָרִיר הָאִישׁ אֲשֶׁר
יַעֲשֶׂה פֶּסֶל וּמִסֵּכָה וגו', התחיל
בעבודה זרה שהיא שקולה כנגד כל

לעומקו של מקרא לך לך

העליון, הם נ' שערים של רחמים
גמורים. שכן ספירת הכתר
מנוקדת בקמץ. לכן נאמר וַיִּבְאוּ
אֶרְצָה כְּנָעַן, כְּנָעַן, הַנִּי בְּקִמְצָן.

ועל דרך המוסר יאמר: בא הכתוב
להודיע כמה שכר יש להקב"ה ליתן
על העומד בנסיון שלא להרהר על
דבריו, וכגון השגות עליונות אלו
שהשיג אברהם בקמץ שבכתר
העליון.

וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם הַתְּרָה (יב,ח')

פירש אוה"ח הק', לא זכר למי
העתיק, ורש"י ז"ל פירש אהלה,
והוא חסר. [כלומר: הכתוב לא
הזכיר את מי או את מה אברהם
העתיק משם ההרה, ורש"י פירש
שהעתיק משם את האהל וקבעו
בהר]. ממשיך אוה"ח הק': ואולי כי
רמז שהעתיק צור ממקום שנראה
אליו שם. והוא אומרם ז"ל במסכת
ברכות (ה:): בפסוק (איוב יח,ד')
הַלְמַעֲנָה תַעֲזֹב אֶרֶץ וַיַּעֲתֵק צוּר
מִמְקוֹמוֹ [בתמיה], כי בצאת ישראל
ממקום תפלתו גורם שַׁעֲתֵק צוּר
שהוא הקב"ה ממקומו, ומכל שכן

וַיִּבְאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיִּבְאוּ
אֶרְצָה כְּנָעַן (יב,ה')

על דרך הרמז והניקוד פירש
הגר"א לענין הרעב בארץ. כשיצאו
חשבו שכאן בכנען פתוחה ידו. לכן
נאמר וַיִּבְאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן, הַנִּי
בַּפֶּתַח. כְּנָעַן. וכשהגיעו לכנען ראו
כי רעב בארץ, שכביכול קמוצה
ידו ואין כאן שובע. לכן נכתב הַנִּי
בְּקִמְצָן. וַיִּבְאוּ אֶרְצָה כְּנָעַן. הַנִּי
בְּקִמְצָן. ואע"פ כן לא הרהר אברהם
אחר הקב"ה.

וכפירוש רש"י: על הפסוק רעב
בארץ. באותה הארץ לבדה, לנסותו
אם יהרהר אחר דבריו של
הקב"ה, שאמר לו ללכת אל ארץ
כנען, ועכשיו משיאו לצאת ממנה.

ולעומקו של מקרא, על דרך
הסוד והניקוד. כשיצאו, היתה
יציאתם על מנת להשיג בארץ
השגות עליונות של חמישיים
שערי חכמה לכן הַנִּי בַּפֶּתַח. כְּנָעַן.
כי פתח היא הטעם של ספירת
החכמה. וכשהגיעו, ראו כי לא רק
נ' שערי חכמה נפתחו להם אלא גם
נ' שערים של אצילות שבכתר

לעומקו של מקרא לך לך

ולעומקו של מקרא יאמר שנרמזו דבריו באומרו הַתְּהִיָּה, שתכלית העתקת השכינה ממקום למקום היא להשרות השכינה הק' בהר מרום הרים, הוא הר הבית, והטעם רביעי או רביע יוכיח שהוא לשון רובץ, וכפי שמובא במסכת יומא [כא.]. גבי חמשה דברים נאמרו באש של מערכה, ובהם: רבוצה כארי.

ובזוה"ק [ויקרא פרשת צו דף ל"ב ע"ב] תא תזי, פתיב, (ויקרא ט) ותצא אש מלפני יי' ותאכל על המזבח את העולה וגו'. דא אוריאל, דנחית בחיזו דאשא בשלהובא, עד דנחית למדבחה, לקבלא דזרונא ואתחזי כאריה רברבא, רביע על קרבנא, רבוצה על המזבח כאריה, בהר ה' יראה בב"א.

והיה כפי-יראו אתך המצרים
ואמרו אשתו זאת ותרנו אתי
ואתך יחיו (יב, יב)

יש ליתן טעם לאומרו והיה שהוא בדרך כלל לשון של שמחה, ולכאורה אינו מתאים לכאן. שכן

במה שלפנינו [במדה טובה] שנראה ה' אליו ובנה לו מזבח שם, וכשיעבור משם אברהם יעתק צור ממקומו, [כלומר הקב"ה יעתיק את שכינתו למקום שאברהם הולך] והוא אברהם המעתיק. [ונחשב הדבר כי אברהם הוא המעתיק את השכינה הק' ממקום למקום]. עכ"ל.

וכוונתו לומר שכל מקום שהלך אברהם, ובנה לו מזבח, העתיק עמו כביכול את השכינה הק' ממקום למקום בקוראו בשם השם בכל מקום. וכפי המשך פירושו: כמו (איוב יח, ד) ויעתק צור ממקומו. עכ"ל אוה"ח הק'.

ובשימת לב, ויעתק הוא לשון הפעיל. שמעתיק כביכול את השכינה הק' אתו לכל מקום. ובאמרו ויעתק צור ממקומו, הוא לשון שמעתיק עצמו, ולא שאברהם הוא המעתיק. אלא שבאמרו ויעתק צור ממקומו, דבר הכתוב בלשון כבוד כלפי מעלה, לומר שזה רצונו של מקום להיות עם אברהם בכל מקום, ונחשב הדבר כאילו אברהם הוא המעתיק.

לעומקו של מקרא לך לך

שמחה, ושולטא זה השם הק' בחדש הרחמים והסליחות מחד והוא חדש של ימי הדין מאידך, כנ"ל, דין לרשעים ורחמים בדין לצדיקים לעמו ישראל.

וְהָרְגוּ אֶתִּי וְאֶתְּךָ יְחִיּוּ (יב, יב)

בשימת לב, המילה **אֶתִּי** מוטעמת בטיפחא, שהיא כעין הפסקה קלה, ולפשט הכתוב יחולק הפסוק לשנים: **וְהָרְגוּ אֶתִּי - וְאֶתְּךָ יְחִיּוּ**.

ועל דרך הדרש קרי ביה ללא הטיפחא, וכך יתקבל משמעו: **וְהָרְגוּ אֶתִּי וְאֶתְּךָ**. וכאומר: בלעדי אם יהרגוני גם לך אין חיים, שהרי נאמר לי (כא, יב) **כִּי בְיָצִיִּיךָ יִקְרָא לְךָ זָרַע**.

וַיִּרְאוּ הַמִּצְרִיִּם אֶת-הָאִשָּׁה כִּי-יָפָה הִוא מְאֹד (יב, יד)

יָפָה הִוא מְאֹד. כתיב **הוא** וקרינן **היא**. שהיתה שרה עקרה אין לה ולד, כי היתה מסטרא דדוכרא, שלא היה בה כח להוליד כלל.

אמר **וְהָרְגוּ אֶתִּי וְאֶתְּךָ יְחִיּוּ**, וְלִשְׁמֹחָה מֵה זֶה עֹשֶׂה (קהלת ב, ב) ופירש רש"י שם: הרי סופה תוגה.

ועל דרך הסוד, יש לומר שהזכיר על הדבר שם קדוש וְהָיָה הוּא שֵׁם השם השולט בחדש תשרי, שם הו"ה בהיפוך אותיות. והזכירו כדי לשמור על הדבר שאמר **וְהָרְגוּ אֶתִּי וְאֶתְּךָ יְחִיּוּ**, שלא יצא אל הפעל.

ושם קדוש זה יוצא מראשי תיבות של הפסוק: (בראשית יב, טו)

וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שְׂרֵי פְרַעֲה

ושרי פרעה הם רמז לשבעים שרים של מעלה המהללים את כנסת ישראל המכונה שרה אמנו לפני הקב"ה. לכן זו לשון שמחה כעין אז יאמרו בגויים הגדיל ה' לעשות עם אלה. ורמזוה כאן לשרה שהיתה נקראת שרי, ועתה היא שרה, שנאמר ויראו אתה שרי, אל תקרי שרי אלא שרי, ויחד עם ה' אחרונה של פרעה הרי היא שרה. ופרעה דהכא לא במשמעות של המלך פרעה, אלא במשמעות כוללת של מלכות בעולם, ויכונונו בזה למלכות שמים הנפרעת מן הרשעים וגומלת טוב לצדיקים. לכן היא לשון

לעומקו של מקרא לך לך

**וַיִּרְאוּ אֶת־הַשָּׁרִי פְרֻעָה וַיַּהֲלִלוּ
אֶת־הָאֱלֹ-הִים פְּרֻעָה (יב,טו')**

מובא באוהב ישראל מאפטא
שיש כן שני שמות ה' אשר שמרו
על שרה לבל תנזק. **וַיִּרְאוּ אֶת־הַשָּׁרִי פְרֻעָה**, סופי תיבות והי"ה,
שהוא השם השולט בחדש תשרי
כנ"ל, וכן **שָׁרִי פְרֻעָה וַיַּהֲלִלוּ אֶת־הָאֱלֹ-הִים**
סופי תיבות יהו"ה, הוא השם
השולט בחדש ניסן.

וַתְּוַיִּן בָּהּ, מדוע שלח הקב"ה
דווקא אלו השמות של שני חדשים
אלו להצילה, **ועוד**, מה זכו **שָׁרִי פְרֻעָה**
שיקרא עליהם שם השם,
ישר ולמפרע.

ולעומקו של מקרא יֵאמֶר, שָׁאֵלוּ
הם שני חדשים שבהם נברא
העולם. וכמסקנת התוספות במסכת
ראש השנה כז. (ד"ה כמאן) בשם
ר"ת: **דבתשרי** עלה **במחשבה**
לִפְרָאוֹת ולא נברא עד ניסן. והרי
בזכות אברהם נברא העולם שנאמר
אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ
בְּהַבְרָאָה, אל תקרי **בְּהַבְרָאָה** אלא
באברהם. וכדברי בעל הטורים
במקום: **בהבראם**. אותיות **באברהם**

וכתבה התורה **הוא** וקרינו **היא**
להודיע גודל הנס שארע לה,
שחזרה להיות מסטרא דנוקבא ליתן
לה זרע של קיימא.

וכעין זה מצינו בחנה, אימיה
דשמואל הנביא, שאמר לה עלי
(שמואל א, א, יז'): **לְכִי לְשָׁלוֹם**
וְאֵלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִתְּנֵן אֶת-שְׁלֹתָי אֲשֶׁר
שְׁאַלְתָּ מֵעִמוּ.

וַתְּוַיִּן בָּהּ, מאי **שְׁלֹתָי**. לפשוטו
היא שאלתך אֲשֶׁר שְׁאַלְתָּ מֵעִמוּ. אך
בשימת לב, כתיב **שְׁלֹתָי** חסר א'.
ולעומקו של מקרא יֵאמֶר על דרך
אל תקרי: אל תקרי **שְׁלֹתָי** אלא
שְׁלֹתָי. שלא היתה ראויה להוליד,
ותפילתה החזירה אותה להיות
ראויה לילד.

הכא נמי, לא היתה ראויה לילד,
ולכן בקשה מאברהם שיתפלל עליה
באמרה (לקמן, טז, ה') **תְּמַסִּי עִלַּיָהּ**,
וכאומרה: אם אינך מתפלל עלי
הרי גזילת העני בביתך, **ותמסי**, מה
שחמס ממני הסטרא אחרא שלא
אלד, הוא **עליך**, כלומר **תלוי בך**
ובתפילתך.

לעומקו של מקרא לך לך

**וְתַמְרִים וְאַתְנֹת עַל יְדֵי וְעֶבְדִים
וּשְׁפָחֹת.**

אלא יש לומר כפי שאמר אברהם לאליעזר עבדו ולישמעאל בנו: (כב, ה') ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם התמור, ודרש רבי תנחומא עם הדומה לתמור. ורצה לומר שהגם אם ישיג העבד השגות קצת עליונות, הרי נשאר הוא עבד, ואינו יותר טוב מן הבהמה. שכן אמר לאליעזר עבדו: עם הדומה לתמור.

**וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא
וְאַשְׁתּוֹ וְכָל-אֲשֶׁר-לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ
הַגְּנֵבָה (יג, א')**

וכל-אשר-לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ. גילה הכתוב שלוט אינו בכלל וְכָל-אֲשֶׁר-לוֹ. היינו דכתיב לעיל (יב, ה') וְאֵת-לוֹט בֶּן-אֶחָיו לחוד, וְאֵת-הַגְּנֵבִשׁ אֲשֶׁר-עָשָׂו בְּחֶרֶן לחוד. לומר לך שלוט לא היה בין הנפשות אשר עשו בחרן. ואף בעלותם ממצרים חזרה לכנען לא נחשב בכלל וְכָל-אֲשֶׁר-לוֹ, לאברהם.

שבזכות אברהם נבראו שמים וארץ.

ואשר על כן שני השמות הק' של תשרי וניסן שבהם נברא העולם במחשבה ובמעשה, בזכות אברהם, נשלחו להציל את שרה.

וזכו שְׂרֵי פֶרַעַה שיקראו על שמם כביכול, להודיע כל תוקף כוחה של שרה שְׁעָדִין נקראה שְׂרֵי, לידע להודיע ולהיודע לעיני כל העמים, כי שְׂרֵי אחת שקולה כנגד שבעים שְׂרֵים, כאומה אשר תצא ממנה, ששקולה תהיה כנגד שבעים אומות.

**וּלְאַבְרָם הֵיטִיב בְּעַבְרָה וַיְהִי-לוֹ
צֵאן-וּבְקָר וְתַמְרִים וְעֶבְדִים
וּשְׁפָחֹת וְאַתְנֹת וּגְמָלִים (יב, טז')**

וְתַמְרִים וְעֶבְדִים וּשְׁפָחֹת וְאַתְנֹת יש ליתן את הדעת לחוסר הסדר לכאורה שבפסוק. שהרי היה לו לכתוב וְאַתְנֹת ליד וְתַמְרִים, והסדר הנכון צריך להיות כך: וְעֶבְדִים וּשְׁפָחֹת וְתַמְרִים וְאַתְנֹת. ומדוע הפסיק הענין של

לעומקו של מקרא לך לך

וְשִׁמְתִי אֶת-יָרְעֵה פַּעֲפֵר הָאָרֶץ. וזה שאנו אומרים ונפשי כעפר לכל תהיה. שנזכה להידבק במידת אברהם להיות כעפר, ומתוך כך נזכה לברכת ה' כפי שהתברך אברהם. וְשִׁמְתִי אֶת-יָרְעֵה פַּעֲפֵר הָאָרֶץ וגו'. והיינו נפשי כינוי לנפשות צאצאיו היוצאים ממנו.

**קיום התהלה בְּאָרֶץ לְאָרְצָה
וּלְרַחֲבָה כִּי לֹה אֶתְנַנְּה: (יג, יז)**

קיום וגו' כִּי לֹה אֶתְנַנְּה.

והרי לא נתנה אלא לבניו. אלא כאן רמז לו שיקום בתחיית המתים, שנאמר קיום, ואז יתן לו הקב"ה את הארץ שנא' כִּי לֹה אֶתְנַנְּה, את הארץ אשר ישבו בה בניך. וכפי שנאמר בקריאת שמע (פרשת עקב י"ט, ט') למען ירבו ימיכם וגו' על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם. לתת לכם לא נאמר אלא לתת להם. מכאן לתחיית המתים מן התורה. וכפירוש רש"י בשם הספרי מזו. בד"ה לתת להם. לתת לכם אין כתיב כאן, אלא לתת להם, מכאן מצינו למדים תחיית המתים מן התורה.

**שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן-הַמְּקוֹם
אֲשֶׁר-אַתָּה שָׂם צְפִנָּה וְנִגְבָּה
וְקִדְמָה וְיָמָה. (יג, יד')**

יש לשאול, מאי מן-המקום אשר-אתה שָׂם, הרי מילתא דפשיטא היא שממקום שהוא שם משם יראה.

אלא י"ל דכוונת הקב"ה מן-המקום הרוחני אשר אתה נמצא בו. מן המדרגה הרוחנית שהגעת אליה בעבודתך. ולכן כרת עמו ברית בין הבתרים כדי להעלותו למקום רוחני גבוה שמשם יראה וכו'. ומאותו מקום רוחני גבוה המשיך לומר לו לך לך. וכנ"ל. שימשיך בעלייתו זו, שלב אחר שלב. ומיעוט רבים שנים, וכאילו אומר לו לך, לך, לך, לך והיינו שאמר אברהם ה' אשר התהלכתי לפניו. (כד, מ').

**וְשִׁמְתִי אֶת-יָרְעֵה פַּעֲפֵר הָאָרֶץ
אֲשֶׁר | אִם-יוֹכֵל אִישׁ לְמִנּוֹת
אֶת-עֵפֶר הָאָרֶץ גַּם-יָרְעֵה יְמִנָּה
(יג, טז')**

בזכות ששם עצמו כעפר כדכתיב ואנכי עפר ואפר, זכה לברכת

לעומקו של מקרא לך לך

ולעומקו של מקרא יאמר שמנגנון זה שנאמר בו יתן פֶּעֶפֶר חֲרָבֹו פֶּקֶשׁ נִדָּף קִשְׁתֹו, מופעל על ידי ענוה והודאה בניסי ה'.

וכן מצינו באברהם אבינו שביטל עצמו כעפר, ופֶּקֶשׁ החשוב כאפר, באמרו (וירא, יח, כז) וְאַנְכִי עֶפֶר וְאַפֶּר, ובכך הודה על ניסי ה' שהוציאו מכבשן האש, שלא נתנו להיות עפר ואפר.

ועל דרך הצח יש לומר שאותו עפר שהפך לחיצים, הוא העפר שאמר אברהם אבינו על עצמו וְאַנְכִי עֶפֶר וְאַפֶּר, שהענוה לא רק שהיא המפעילה את המנגנון, אלא היא היא המנגנון עצמו ההופך לחצים על האויבים ואת הסובבים אותנו לאוהבים.

וכן מצינו בנחום איש גמזו כמובא בתענית כא. שביטל עצמו בפני המציאות כאשר במקום הזהב נמצא באוצרו עפר, ואמר "גם זו לטובה" ועל ידי כך נהפכו גרגירי העפר לחיצים וחרבות. ובאומרו גם זו לטובה הודה אף הוא על ניסי ה' שעשה עמו עד עתה. (וכמובא לקמן).

ועוד יש לומר שאמר לו קום התהלך בארץ העליונה, ועל ידי כך נִדָּף הארץ התחתונה לבניך.

וּבְרוּךְ אֱלֹהֵי אֲשֶׁר-מִגֵּן צִרִיךָ בְּיַדְךָ וְגו'. (יז, ב')

יש לעיין מהו מִגֵּן. ובתנחומא מובא שעשה לו הקב"ה מִגְּנָא. ופירושו "מערכת חכמה". וכדאמרי אינשי "מִגְּנֹון חכם".

וכוונתו לאותו עפר וקש שהפכו לחרבות ולקשת וחיצים במלחמת אברהם עם המלכים, כמובא בהפטרה (ישעיהו מא, ב') יתן פֶּעֶפֶר חֲרָבֹו פֶּקֶשׁ נִדָּף קִשְׁתֹו. וכן הוה בימי נחום איש גמזו. והיינו מִגְּנָא, "מִגְּנֹון חכם".

ואע"פ שמנגנון חכם זה הוא נְסִי נסים ומסִתְרֵי סתריו של הקב"ה, הרי נתן מנגנון זה ביד האדם להפעילו. ואם כן יש לשאול מה היא תכונת האדם שבידו יפקיד הקב"ה מנגנון חכם זה. שלא הרי נחום איש גמזו כהרי השודדים שגם הם הביאו עפר מחצר ביתם, ולא עלתה להם.

לעומקו של מקרא לך לך

ועוד יש לומר שכאשר האדם מודה שהכל לטובה, בזה הוא גוזר שאכן יהיה זה לטובה.

ובזה יובן מדוע אליהו הנביא לא התגלה אליו אלא רק לאחר שאמר גם זו לטובה. כלומר שבאמירתו זו הוא גזר לטובה, ומיד הופיע אליהו הנביא והצילו מיד המלך באמרו כי זה הוא העפר של אברהם אביהם ההופך לחרבות ולחיצים.

והוא סוד פעולתו של המנגנון החכם. ההודאה בהשגחת השם ובניסיו מתוך ענוה והתבטלות.

ועוד יש לומר על דרך הצח שמקורו של המנגנון הוא מהיכל הנגינה, ומופעל על ידי השם הק' וְשָׁר הַיּוֹצֵא מֵעַ"ב שְׁמוֹת מִפְּסוּקִים וְיִסַּע וַיְבִיא וַיֵּט, (שמות י"ד פסוקים יט-כא). הוא הממונה על שירת העשבים ושירת היקום כולו. ובעת אשר משמיעים בני ישראל את קול תפילתם ותורתם בבתי הכנסיות, בניגון ובנעימת קול ערב (רש"י ברכות ו. ד"ה במקום רנה) מקיימים בזה אֲשֶׁר-מִגֵּן צָרִיךְ בְּיָדָךְ. והוא שהתכוון ר' עקיבא בשבח לימוד התורה שצריך להיות

ולכן זכו שניהם לִמְנוּחָא הזו, על ידי הענוה והודאה בניסי ה'.

ויש להזכיר בענין זה מדרש פליאה שאומר "הצדיקים נהנים מן הגזל". ובדאי לא כפשוטו. ופירשו בו גז"ל ר"ת גם זו לטובה. שעל ידי ההודאה בכל ענין שִׁקְרָהוּ שגם זו לטובה, בזה הוא גוזל כביכול את החנית מיד הכושי, ובוזה מנצח את היצר הרע אשר רוצה להעמידו בנסיון, ומאחר ואמר גם זו לטובה, אין יותר כח ביד השטן לקטרג, ובוזה יופעל המנגנון להצילו.

ויש לעיין בדברי נחום איש גמזו, מה הוא זה שהיה אומר על כל דבר גם. גם זו לטובה. והלא היה די לו לומר זו לטובה. ומה הוא הגם.

ויש לומר כי כל מקרה אשר יקרה את האדם, במבט לאחור יוכל לראות כי היה זה לטובה. אך במבט לעתיד או אפילו בהווה, קשה לראות את המקרה הקשה שהוא לטובה. לכן אמר גם. ופירושו: כפי שנוכחים שכל המקרים בעבר היו לטובה, כן צריך להאמין שגם מקרה זה בהווה הוא לטובה.

לעומקו של מקרא לך לך

לכא ברכוש גדול. ויהיה גם בזה קידוש השם גדול.

אבל כאן בעניין מלך סדום שכמוהו ככל אנשי סדום שהם רעים וחטאים לה' ולבריות, יחשוב שהוא המעשיר את אברם לא יהיה בזה קידוש ה' אלא ההיפך חלילה, ולכן לא קבל ממנו.

וְשָׂרִי אֲשֶׁת אַבְרָם לֹא יֵלְדָה לּוֹ וְלֵהָ שִׁפְתָּהּ מִצְרִית וְשָׂמָה הֵגֶר (טז, א')

בשימת לב, המילה לו מוטעמת באתנחתא, שהיא כהפסקה, ולפשט הכתוב יחולק הפסוק לשנים: **לֹא יֵלְדָה לּוֹ - וְלֵהָ שִׁפְתָּהּ מִצְרִית וְשָׂמָה הֵגֶר.**

ועל דרך הדרש קרי ביה ללא האתנחתא, ויתקבל: **וְשָׂרִי אֲשֶׁת אַבְרָם לֹא יֵלְדָה לּוֹ וְלֵהָ.** לומר לך שאברהם היה עקר כשרה, ועל ידי הגר נרפא גם הוא גם שרה.

וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הִבְטֵ-בָּא הַשְּׂמִימָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים

בְּזֶמֶר. כאומרו זְמַר בכל יום, זְמַר בכל יום. (סנהדרין צט:). והוא הנקרא זְמִיר עֲרִיצִים, ואשר על כן נִתְּקְנוּ פסוקי דזמרה לפני התפילה כדי שתוכל התפילה להפעיל את הַמְּנַגֵּן.

וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל-מֶלֶךְ סָדָם וְגו' אִם-מָחוּט וְעַד שָׂרוּךְ-גֵּעַל וְאִם-אֶקַח מִכָּל-אֲשֶׁר-לָךְ וְלֹא תֹאמַר אֲנִי הִעֲשֵׂיתִי אֶת-אַבְרָם:

יש ליתן טעם מדוע כאן סרב אברהם לקחת אפילו דבר מועט, ובפרעה לא סרב ועוד אמר לַמֵּצֵן יִיטֵב-לִי בְעַבְדֶּךָ וְחִיתָה בְּפִשִּׁי בְּגִלְגָלְךָ וּפִירַשׁ רַש"י שם ויתנו לי מתנות.

ויש לומר כאן כלל גדול בהנהגותיו של אברהם אבינו. שכל מעייניו היו לקדש שם שמים. וזו אמת המידה שלו בכל ענין. מה יקדש שם שמים ומה חלילה להיפך. **ולכן בענין פרעה,** שידע שמעם ה' היה הדבר, אם יקח מתנותיו הרי זה יקדש את ה', ועוד שבזה יהיה סימן לבנים שִׁינְצָאוּ ממצרים לעתיד

לעומקו של מקרא לך לך

גבהות לפני המקום גם לא במקום
הכוכבים.

**וּתְאָמַר שְׂרֵי אֶל-אַבְרָם חֲמָסִי
עָלַיךָ אֲנֹכִי נָתַתִּי שְׂפָחְתִּי בְּחִיקְךָ
וּתְרָא כִּי הָרַתָּה וְאָקֵל בְּעֵינַיִךָ
יִשְׁפֹּט ה' בֵּינִי וּבֵינֶיךָ (טז,ה')**

רְבִי תַנְחוּמָא אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי חֲזִיא
רַבְּהַ וְרַבִּי בְּרַכְיָה אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי
חֲזִיא, כָּל מִי שֶׁהִרְתִּיק אַחַר מִדַּת הַדִּין
לֹא יֵצֵא שְׂפּוּי מִתַּחַת יְדֵיךָ, רְאוּיָה
הַיְתָה שְׂרָה לְהַגִּיעַ לְשָׁנּוּי שֶׁל
אַבְרָהָם, וְעַל יְדֵי שְׂאֻמְרָה (בְּרֵאשִׁית
טז, ה): יִשְׁפֹּט ה' בֵּינִי וּבֵינֶיךָ, נִמְנָעוּ
מִחֲתִיבָה שְׁלֹשִׁים וְשִׁמוֹנֶה שָׁנָה. וְהֵם
כַּמְנִין הָאוֹתוּת שֵׁשׁ מ"וּתְרָא" עַד
"וּבֵינֶיךָ" וּתְרָא כִּי הָרַתָּה וְאָקֵל
בְּעֵינַיִךָ יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ.

וּלְעוֹמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא יֵאָמַר שֶׁנִּרְמַז
עֵינָן זֶה בְּמִילָה שְׂפָחְתִּי, וּפִירוּשׁ
הָעֵינָן אֶל תְּקֵרָא שְׂפָחְתִּי אֶלֶּא
שְׂפִיחַתִּי לִי. שְׂפִיחַתִּי לִי מִשְׁנוֹתֵי
בַעֲבוּרְךָ.

וְעוֹד יֵשׁ לְהַבִּין מֵהוּא זֶה
שְׂאֻמְרָה חֲמָסִי עָלַיךָ. וְנִמְצָא
בְּמִדְרַשׁ רַבָּה שֶׁהוּ"ד שֶׁל שְׂרֵי, שֶׁכָּךְ

**אִם-תּוּכַל לְסַפֵּר אֶתְּם וַיִּאָמַר לוֹ
כֹּה יִהְיֶה זְרַעְךָ: (טו,ה')**

הַבֶּט-נָא הַשְּׂמִימָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים.
פִּירֵשׁ רִש"י, הוֹצִיאוּ מִחִלְלוֹ שֶׁל
עוֹלָם וְהַגְבִּיחוּ לְמַעֲלָה מִן הַכּוֹכָבִים,
וְזֶהוּ לְשׁוֹן הַבֵּטָה, מִלְּמַעֲלָה לְמַטָּה.

וַיֵּשׁ לְשֹׂאֵל מְדוּעַ הִצְרִיכוּ
לְהַגְבִּיחוּ מֵעַל הַכּוֹכָבִים, וְהִרִי יוֹכֵל
לֹמַר לוֹ שֶׁאֵי עֵינֶיךָ וְרָאָה, וַיִּסְתַּכֵּל
מִלְּמַטָּה לְמַעֲלָה.

וַיֵּשׁ לֹמַר, דְּכָל הַמְצִיאוֹת שֶׁל
אַבְרָהָם אֲבִינוּ הֵיחָה הַתְּבַטְלוֹת
כִּלְפֵי הַבּוֹרָא ית'. וְהִיא מְצִיאוֹת שֶׁל
עֵפֶר וְאִפֶּר וּבְמְצִיאוֹת זֹו לֹא שִׁיךְ
לְשֵׂאת אֶת עֵינָיו לְמַעֲלָה אֶלֶּא כַּדֶּרֶךְ
שֶׁהִיא אַבְרָהָם אֲבִינוּ נוֹהֵג לְהַשְׁפִּיל
מִבְּטוֹ, וְלִהְבִּיט מִלְּמַעֲלָה לְמַטָּה.

וְכַדִּי לֹא לְשָׁנוֹת אֶת הַהִנְהָגָה שֶׁל
אַבְרָהָם אֲבִינוּ, הַגְּבִיחוּ הַקַּב"ה
מֵעַל הַכּוֹכָבִים כְּדִי שִׁירָאָה אִם יוֹכֵל
לְסַפֵּר אוֹתָם מִלְּמַעֲלָה לְמַטָּה.

וְעוֹד יֵשׁ לֹמַר, שֶׁלֹּא תַחֲלֵשׁ דַּעְתּוֹ
עַל צִאצְאָיו שִׁיחִיו בְּעֵלֵי גְאוּהַ ח"ו,
לְכֵן אָמַר לוֹ מִלְּמַעֲלָה לְמַטָּה שֶׁאֵין

לעומקו של מקרא לך לך

בין אדון הנביאים לשפחת הנביא. שבמשה נאמר וַיִּסְתַּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרָא מִהִבְיט אֶל הָאֱלֹהִים וְאֶצֶל הַגֵּר לְהַבְדִּיל כְּתוּב הַגֵּם הַלֵּם רֵאִיתִי אַחֲרֵי רֵאִי. שֶׁהֲצִיעָה לְרֵאוֹת רֵאִיה אַחֲרֵי רֵאִיה. לִכֵּן מֹשֶׁה זָכָה ל"וּתְמוֹנַת ה' יְבִיט", ואילו היא לא זכתה אלא לבן שיהיה פרא אדם ידו בכל ויד כל בו. וכן בשמות פרק-ג אל תקרב הָלֵם.

ועוד י"ל דהל"ם שהוא אחד משמות ע"ב כנ"ל מפסוקים ויסע ויבא ויט, (שמות י"ד פסוקים יט-כא). בהיפוך אותיות: מלה. וכתוב בתיקונים בזה"ק לכוון ע"ב שמות אלו בפרשת והיה אם שמע. שם ק' כנגד כל תיבה.

והשם הק' מלה, מכוון הוא כנגד התיבה **ארצכם** אשר בפרשה שניה של ק"ש. ובאשר כן ממנה הוא על השראת השכינה בארץ. והגר שהיה לבה גס בשכינה, לא זכתה לה ולצאצאיה לנחול את הארץ, ומשה רבנו שהסתיר פניו, זכה להנחיל את הארץ ליהושע ולכל עמו.

נקראה לפני ששינה הקב"ה את שמה, אותה יו"ד נחלקה לשנים, ה' ה' לשרה וה' לאברהם. ומעתה נקרא אברם אברהם ושרי שרה. וזה שאמרה **חמסי**. כעין גזילת העני בבתיכם. שאני מוכנה לתת את האות יו"ד שלי ולחלקה **ביני וביניך**. ה' אחת משמי בשבילי, וה' השניה משמי בשבילך. ואינך מתפלל עלי בתמורה. ולכן יש נקודה על היו"ד השניה שבמילה **וביניך**. שמוכנה אני לחלקה את היו"ד ביני וביניך ואין אתה מתפלל עלי בתמורתה.

וּתְקַרָא שֵׁם ה' הַדְּבָר אֱלִיָּה אִמָּה
אֶל יְרָאִי כִּי אִמָּרָה הָגֵם הָלֵם
רְאִיתִי אַחֲרֵי רֵאִי: (בראשית טז'
יג')

הָגֵם הָלֵם רְאִיתִי

לעומקו של מקרא, ועל דרך הסוד, יש לומר שהָלֵם הוא המלאך היוצא מהשם הקדוש של ע"ב, הל"ם, בהיפוך אותיות מל"ה.

וכן בשמות פרק-ג אל תקרב הָלֵם. ולכן יש לומר, תא חזי מה

לעומקו של מקרא לך לך

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אֹת-הַבְּרִית
אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין
כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אֵתְכֶם לְדֹרֹת
עוֹלָם: אֵת-קִשְׁתִּי נָתַתִּי בְּעַנְנוּ וּגו'
{ט, יב-יג'}

תא חזי מה בין אברהם לנח.

נח שירד מדרגתו הנבואית ונקרא
איש האדמה, עד אשר וישת
וישכר ויתגל וגו' נזקק לברית
שמימית, עשויה בידי שמים, היא
הקשת בענן כדי להשיבו לדרגתו
להיות אחוז בחבלי בוש וארגמן אל
בוראו.

אברהם שעלה ונתעלה בכל דרגות
רוחניות ונשגבות, נזקק לברית
ארצית העשויה בידי אדם, היא
אות הברית החתומה **בבשרו**,
ובשמרו אותה הוא מוריד **השפע**
מן השמים **ארצה**, לו ולבניו אחריו
לדורות עולם.

והוא מעין מה שנאמר לעיל
בענין **הַבֶּט-נָא הַשְּׁמַיְמָה** (טו, ה)
כמבואר שם שהוא הבטה מלמעלה
למטה, להוריד שפע הברכה
וההשגחה כאן על הארץ, מתוך
התבטלות של אנכי עפר ואפר.

וַיְהִי אַבְרָם בֶּן-תְּשֻׁעִים שָׁנָה
וַתִּשַׁע שָׁנִים וַיֵּרָא יְהוָה אֵל-
אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי-אֵל שְׂדֵי
הַתְּהַלָּף לְפָנַי וְהָיָה תָמִים (יז, א')

וְהָיָה תָמִים. ובתחילת הפרשה
אמר וְהָיָה בְרָכָה. כאן נעץ הכתוב
סופה של הפרשה בתחילתה
ותחילתה בסופה, לפרסם חביבותו
של אברהם לפניו. וגילה כאן
הכתוב מה היא הברכה שהבטיחו
בתחילה, היא ברכת ברית המילה,
וכאמרו: וְהָיָה בְרָכָה, אימתי
תתקיים בך הברכה במלואה,
כשיתקיים בך וְהָיָה תָמִים.

נאמר באברהם ברית:

אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי וּגו' וְהָיָה שְׁמִי
אַבְרָהָם וּגו' וְהִקְמַלְתִּי אֵת-בְּרִיתִי
בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרַיָּךְ
לְדֹרֹתֶם לְבְרִית עוֹלָם לְהָיוֹת לְךָ
לְאֱלֹהִים וְלִזְרַעֲךָ אַחֲרַיָּךְ:
{יז, ז'-יז'}

ונאמר בנח ברית:

לעומקו של מקרא לך לך

לְקַמֵּן כֹּא, יִב') פִּי בְּיִצְחָק יִקְרָא לְךָ
נָרַע.

וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל-פָּנָיו וַיִּצְחָק
וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ הֲלִבְנֵי מֵאָה-שָׁנָה
יִוָּלֵד וְאִם-שָׂרָה הִבְת־תְּשָׁעִים
שָׁנָה תֵּלֵד (י"ז, י"ז)

הֲלִבְנֵי מֵאָה-שָׁנָה יִוָּלֵד. כֹּאן רִמָּז
לוֹ שְׂיִוָּלֵד לוֹ בֵּן.

וְאִם-שָׂרָה הִבְת־תְּשָׁעִים שָׁנָה
תֵּלֵד. כֹּאן רִמָּז לוֹ שְׂתִוָּלֵד בַּת.
וּכְפִי שֶׁאָמְרוּ בַת הִיְתָה לוֹ וּבְכֹל
שְׁמָה.

וְאַבְרָהָם בֶּן-תְּשָׁעִים וְתֵשַׁע שָׁנָה
בְּהַמְלֹךְ בְּשָׂר עָרְלָתוֹ (י"ז, כ"ד)

בְּהַמְלֹךְ - בְּרִש"י בִּהְפַעְלוּ. כְּמוֹ
בְּהִבְרָאם. וּבְרִש"י יִשָּׁן מוֹבָא,
שֶׁנֶּתִירָא אַבְרָהָם מִפְּנֵי הַמִּילָה, מֵה
עָשָׂה הַקַּב"ה שֶׁלַח יָדוֹ וְאַחֲזָה עִמּוֹ,
שֶׁנֶּאֱמַר וְכִרְוֹת עִמּוֹ הִבְרִית.

וַי"ל דְּנִרְמַז זֶה בְּפִירוּשׁ רִש"י
שֶׁאָמַר כְּמוֹ בְּהַפְרָאָם. וְשֶׁם דְּרָשׁוּ

וְהוּא סוּד הַמִּילָה שֶׁנִּתְּנָה לְאַבְרָהָם
וְלֹא לְנֶחֱ. שֶׁנֶּח נוֹלַד מֵהוּל לֹא מִצַּד
דְּרַגְתּוֹ אֲלֵא מִצַּד שֶׁלֹּא הִיָּה רֵאוּי
לְמִשׁוּךְ הַשְּׁפַע מִלְּמַעְלָה לְמִטָּה. וְלִכְן
נִיתְּנָה לוֹ הַקִּשְׁתּוֹ בַּעֲנַן כַּדִּי שִׁיתְּעַלָּה
מִבּוֹר תַּחְתִּיּוֹת אֶל שָׁמַי שְׁמַיִם
הַעֲלִיּוֹנִים.

אֲבָל בְּאַבְרָהָם שָׁכַל הוֹוִייתוֹ הִיא
אֲמוּנָה תְּמִימָה בֵּה' וּבִהִשְׁגַּחְתּוֹ,
נִיתְּנָה לוֹ וְלִדְוֹרוֹתָיו אוֹת הַבְּרִית
הַחֲתוּמָה בְּבִשְׂרָנוֹ, בְּסוּד הַבֵּט נֹא
הַשְּׁמִימָה מִלְּמַעְלָה לְמַעְלָה לְמִשׁוּךְ
עַל יְדֵה שְׁמַי שְׁמַיִם עֲלִיּוֹנִים חוֹט
שֶׁל חֶסֶד וְשְׁפַע בְּרַכַּת הַהִשְׁגַּחָה
הַפְּרִטִית עַל צִאֲצָאִיו לְדוֹרוֹת עוֹלָם.

וְהוּא סוּד הַמִּצְוֹת כּוֹלֵךְ שְׁנִיתָנוּ
עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבְּנוֹ הַנִּקְרָא אִישׁ
הָאֱלֹהִים, לְהוֹרִיד עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה
הַמִּצְוֹת שְׁפַע הַקְּדוּשָׁה לִיחִדָּא שְׁמָא
דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְנִיתִיָּהּ
וְלִהְיֵיכּוֹ עֲלֵינוּ, מִשְׁמֵי מְרוֹמָא
עֵילָאָה בֵּית שְׁכִינִתִּיָּהּ, עַד עַל אֶרְעָא
עוֹבֵד גְּבוּרִתִּיָּהּ.

וְזֶה סוּד אוֹמְרוֹ (לְקַמֵּן יז, יז) וַיִּפֹּל
אַבְרָהָם עַל-פָּנָיו, שֶׁבְּנִפְלָה זֶה
הוֹרִיד שְׁפַע הַבְּרַכָּה לְקִיִּים מֵאֲמַר ה'

לעומקו של מקרא לך לך

ב"ה" בְּרָאָם. באות "ה" משם השם.
כן כאן אמור בהמלו, ב"ה" מלו.
בעזרת ה' מלו אברהם לעצמו. או
פְּלֶדָה לדרך זו, באות "ה" שניתנה
לו בשמו, מלו הקב"ה לאברהם.

ומה שפירש"י לפשוטו של מקרא
כמו בהבראם, י"ל דכוונתו לעומקו
של מקרא שבזה נשלמה קומתו
הרוחנית של אברהם, שכן גימטרי'
בהבראם באברהם, הם רמ"ח
אברים. שע"י המילה נשלמו כל
רמ"ח אבריו, על ידי המל אותו
ברחמיו. ועמו נשלמה בריאת שמים
וארץ.

ועל דרך הצת נאמר בְּהַמְלו
כראשי תיבות: בְּעַת ה' מְלו
[לאברהם].

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית.

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com